
PROF.DR.ISMET SALIHU (PRISHTINE)

PROCESET PENALE - POLITIKE SI FORME E SHKELJES

SISTEMATIKE TE LIRIVE DHE TE TE DREJTAVE

INDIVIDUALE DHE KOLEKTIVE TE POPULLIT

SHQIPTAR NE KOSOVE

Kombit shqiptar pas Luftës së Parë dhe të Dytë Botërore iu bë padrejtësi e madhe historike. Më se gjysma e këtij kombi dhe e territoreve të tij etnike u nda dhe u vu nën pushtetin jugosllav. Gjithashtu, në suazat e ish-Jugosllavisë socialiste, me zgjidhjet kushtetuese u bë fragmentimi i mëtejshëm i kombit shqiptar dhe i territoreve të tij në tri njësi federale jugosllave, të Kosovës, në kuadër të Serbisë, në Maqedoni dhe në Mal të Zi. Krahas kësaj, në Jugosllavinë kapitaliste dhe në atë socialiste, nga qarqet më të larta politike e ushtarake, u përpiluan plane afatmesme dhe afatgjata për zbatimin e terrorit masiv ndaj shqiptarëve nga ana e policisë dhe e ushtrisë, terror ky i cili u përçoll edhe me dhunën permanente ekonomike dhe vendosjen e serbëve e malazezëve në tokat shqiptare, me qëllim që të ndryshohej struktura etnike e këtyre trojeve.

Meqë trajtimi i të gjitha formave të shkeljeve të lirive dhe të të drejtave individuale e kombëtare të shqiptarëve do t'i tejkalonte suazat e këtij punimi, do të mundohemi ta ndriçojmë këtu një segment të posaçëm, por shumë të rrezikshëm, dhe me pasoja shumë të rënda, të dhunës që u ushtrua ndaj shqiptarëve, sidomos ndaj inteligjencies së saj, që nga viti 1981 e këtej. Do të flasim për gjyqet dhe organet e tjera shtetërore, të cilat në mënyrë permanente dhe sistematike, nën floskulën e shtetit juridik, u vunë në funksion të ndjekjes dhe të kriminalizimit masiv të shqiptarëve të Kosovës dhe të viseve të tjera që gjendeshin nën juridiksionin e Jugosllavisë, me pretekst se me veprimet e tyre ishin duke rrezikuar rregullimin kushtetues dhe sigurinë e vendit. Në këtë kontekst, veçmas u kriminalizuan kërkesat politike legjitime të shqiptarëve për vetëvendosje, kërkesa këto, të cilat pengonin që Kosovës t'i njihej statusi i Republikës, që të konstituohet Republika e të gjithë shqiptarëve që gjendeshin nën juridiksionin e Jugosllavisë, apo që Kosova dhe viset e tjera etnike të shqiptarëve të bashkoheshin me shtetin amë.

Legjislacioni penal, sikundër dhe tërë sistemi juridik dhe politik i Jugosllavisë socialiste, që veproi edhe në territorin e Kosovës, u ndërtua mbi platformën dhe zgjidhjet konkrete të sistemit komunist dhe bolshevik, që ishin të pranishme në Bashkimin Sovjetik. Anticipimi i sistemit juridik i Bashkimit Sovjetik nga ana e Jugosllavisë së pas Luftës së Dytë Botërore, veçmas i inkriminimeve politike, erdhi e u shpreh sidomos në legjislacionin penal, i cili si i tillë ishte në fuqi dhe u aplikua prej vitit 1946 gjer në mesin e vitit 1990. Marrë në përgjithësi, në këtë legjislacion penal ndeshim shumë norma penale të paqarta, difuze, të politizuara dhe me disa domethënie. Zgjidhjet e këtilla ishin në kundërshtim të drejtpërdrejtë me parimin e legalitetit si postulat kryesor për funksionimin e shtetit juridik.

Paqartësia, pasaktësia dhe politizimi i legjislacionit penal ishin të pranishëm sidomos te veprat penale kundër shtetit dhe sigurisë së vendit, të cilat ndryshe quhen edhe si vepra penale politike. Krahas kësaj, u bë edhe politizimi i theksuar i gjyqeve dhe i organeve të tjera shtetërore, dhe, me monopolin e sistemit njëpartiak komunist, u krijuan parakushte që të shpallen armiq të vendit dhe të organizohen procese penale politike me përmasa masive dhe të ndëshkohen me dënime shumë të rënda me mijëra njerëz, vetëm pse shprehnin mendime që ishin në kundërshtim me politikën zyrtare dhe me sistemin monist.

Tehu shumë i mprehtë i legjislacionit penal jugosllav, sidomos i inkriminimeve politike me vrazhdësinë e tij më të madhe, u zbatua në mënyrë sistematike ndaj shqiptarëve të Kosovës dhe viseve të tjera etnike të tyre. Kësaj fushate i kontribuoi në masë të madhe sidomos politika hegjemoniste serbomadhe ndaj shqiptarëve dhe sistemi komunist, i cili në organet më të rëndësishme shtetërore - në organet e policisë, të prokurorisë, të gjyqeve dhe në poste të larta politike rekrutoi njerëz apologet të sistemit.

Këto rrethana dhe faktorë të tjerë, sidomos politikë, të sipërpërmendur hegjemoniste serbomëdha kishin si qëllim strategjik që të ushtronin dhunë permanente ndaj shqiptarëve, me qëllim të pastrimit etnik të Kosovës dhe të viseve të tjera. Rrjedhimisht, me metoda të interpretimit arbitrar dhe selektiv të normave të legjislacionit penal, vepra e cila kryhej nga shqiptarët, konsiderohej si vepër penale e rëndë, si vepër e rrezikimit kundërrevolucionar të rregullimit shoqëror dhe të sigurisë së vendit, siç emërtohej në nenin 114 të ligjit penal të Jugosllavisë, në Kosovë, në Maqedoni dhe në jug të Serbisë. Ndërsa në viset e tjera të Jugosllavisë po kjo vepër e kryer nga pjesëtarët e kombeve të tjera, në të shumtën e rasteve konsiderohej vetëm si eksces politik ose si kundravajtje. Kjo mënyrë selektive e politikës së ndjekjes penale dhe e ndëshkimit bëri që manifestimet politike, kërkesat dhe demonstratat e qeta të shqiptarëve, në të cilat, në mënyrë demokratike dhe pa kurrfarë përdorimi të dhunës, parashitroreshin dhe ofroheshin opzione të caktuara për çështjet e pazgjidhura të lirive dhe të të drejtave individuale dhe nacionale të shqiptarëve në Kosovë dhe në viset e tjera të Jugosllavisë, të kualifikohen si vepra penale, të rënda politike dhe të shqiptohen për të dënime drakoniane, dënime me burg prej 5, 10 ose 15 vjet madje edhe 20 vjet, dënime këto të cilat bota e qytetëruar nuk mund t'i merrte me mend.

Si vepra penale të rënda kundër rregullimit shoqëror dhe sigurisë së vendit, sipas ligjit penal të Jugosllavisë dhe gjyqeve, për të cilat u shqiptuan këto dënime drakoniane, u konsideruan formimi i grupeve, shkruarja e parullave "Kosova - Republikë", shpërndarja e afisheve me këtë përmbajtje, organizimi i demonstratave të qeta me ç'rast në mënyrë paqësore e të argumentuar është cek statusi politik i pazgjidhur i kombit shqiptar dhe shkeljet e lirive, të të drejtave dhe padrejtësi të tjera të mëdha e sistematike që u janë bërë shqiptarëve në Kosovë dhe në viset e tjera nën pushtetin jugosllav. Madje si vepër e këtyllë penale politike, për të cilën u dënuan me dënime të rënda me burg qindra shqiptarë, u konsideruan edhe kërkesat për dorëheqjen e disa kuadrove shqiptarë apologet të regjimit të Serbisë, kërkesa për mbrojtjen e Kushtetutës së vitit 1974, e cila ishte në fuqi dhe e cila i garantonte një lloj autonomie Kosovës dhe shqiptarëve. Kundër shqiptarëve ndjekje penale politike pati edhe në viset e tjera. Kështu, p.sh., me aktgjykimin e Gjyqit të qarkut në Shkup (K.nr.93/887 të dt.IO.OI.1989) u ndëshkua me 8 vjet burg R.J. me kombësi shqiptare, ngase, siç

ceket në aktgjykim, i ka arsyetuar demonstratat e vitit 1981 në Kosovë, e ka arsyetuar kërkesën që Kosovës t'i njihet statusi i Republikës, ka pohuar se pozita e shqiptarëve në Jugosllavi, e posaçërisht në Maqedoni, është shumë e rëndë, si dhe ka pohuar se shqiptarëve të Maqedonisë në mënyrë kundërligjore po u rrënohen muret dhe u është ndaluar shkollimi në gjuhën amtare.

Për këto, dhe veprime të këtilla të ngjashme, në të cilat nuk përdorej kurrfarë dhune dhe me të cilat vetëm parashtroheshin shkeljet e lirive dhe të të drejtave individuale e kombëtare të shqiptarëve, si dhe statusi politik i pazgjidhur dhe diskriminues i Kosovës dhe i shqiptarëve kundrejt kombeve të tjera të Jugosllavisë, vetëm në periudhën dhjetëvjeçare 1981-1990, nga gjyqet e rregullta dhe ato ushtarake janë dënuar rreth 3 348 shqiptarë, shumica absolute e tyre nga Kosova. Fjala ishte për një strategji të paramenduar dhe globale për përdorimin e dhunës ndaj shqiptarëve, me pretekst se veprat e përmendura cenonin sigurinë dhe integritetin e shtetit jugosllav. Më së miri vërtetohet kjo me faktin se popullsia shqiptare e Kosovës dhe e viseve të tjera, në periudhën e përmendur, në popullsinë e gjithëmbarshme jugosllave merrte pjesë rreth 12 për qind, kurse në numrin e gjithëmbarshtëm të të dënuarve politikë merrte pjesë me mbi 90 për qind.

Krahas këtyre gjykimeve politike kundër shqiptarëve, regjimi i i Serbisë dhe i ish-Jugosllavisë organizoi dhe kreu vrasje me motive politike ndaj aktivistëve të shquar shqiptarë që vepronin në shtetet e Evropës Perëndimore dhe që ishin angazhuar për respektimin e lirive dhe të të drejtave qytetare e kombëtare të shqiptarëve në Jugosllavi. Kësisoj, sigurimi sekret shtetëror i Jugosllavisë, në të cilin edhe në këtë shërbim dominonin kuadrot serbë e malazezë, më 17 janar 1982 vrau vëllezërit Jusuf e Bardhosh Gërvalla dhe Kadri Zekën. Ndërsa më 25 shkurt 1990 vrau Enver Hadrin.

Kapitull i veçantë i të ndjekurve dhe i të dënuarve politikë dhe i tragjedisë së tmerrshme individuale e kolektive të gjysmës së kombit shqiptar nën okupimin jugosllav është numri i madh i ushtarëve shqiptarë, që u ndoqën dhe u dënuan nga të gjitha gjyqet ushtarake të Jugosllavisë.

Procese penale e politike, të montuara nga gjyqet ushtarake në Jugosllavi kundër ushtarëve shqiptarë, pati edhe para vitit 1981. Mirëpo ato as për së afërmi nuk arritën ta shuajnë urrejtjen e madhe të qarqeve më të larta serbomëdha të ushtrisë jugosllave që ishte nën ndikimin absolut të serbëve dhe malazezëve, që përbënin 80 për qind të kuadrit komandues në ushtri, edhe pse serbët dhe malazezët në tërë popullsinë jugosllave zinin rreth 32 për qind. Kësisoj në tërë kompleksin e fushatës dhe të propagandës gebelsiane me qëllim të satanizimit të të gjithë shqiptarëve u desh të gjendet edhe ndonjë alibi më e fortë, në mënyrë që kjo urrejtje të ketë përkrahje edhe në kombet e tjera të Jugosllavisë dhe gjithashtu të arsyetohej disi edhe nga opinioni ndërkombëtar. Kështu në fushatën më të madhe antishqiptare dhe të proceseve penale politike në përgjithësi, që organizuan kryesisht kundër inteligjencies dhe të rinjve shqiptarë prej vitit 1981, u konstruktua rasti i Paraçinit. Më 2 shtator 1987, shërbimi sekret i ushtrisë jugosllave planifikoi dhe kreu një masakër të madhe në kazermën e Paraçinit. Në orën 3 pas mesnatës, ndërsa ushtarët e pafajshëm flinin, me të shtëna pushkësh automatike u vranë në gjumë 4 ushtarë dhe pesë të tjerë u plagosën. Është kuptimplotë se ushtarët e vrarë e të plagosur ishin pothuaj pjesëtarë të të gjitha kombeve të Jugosllavisë. Ndërsa vrasësi, kuptohej, duhej të shpallej medoemos ushtar shqiptar. Sipas shërbimit sekret të ushtrisë jugosllave ai që kreu krimin e llahtarshëm paska

qenë ushtari i ri shqiptar Aziz Kelmendi, student shumë i mirë i Fakultetit Juridik të Prishtinës, me sjellje shembullore dhe deri në momentin e këtij krimi pa kurrfarë shenjash të ndonjë sëmundjeje psikike. Po atë natë, sipas kumtesës zyrtare të qarqeve ushtarake të komandës së kazermës së Paraçinit, me qëllim që të mbulohehin gjurmët e këtij krimi të egër, dorazi Aziz Kelmendi bëri vetëvrasje jo larg vendit të ngjarjes.

Për këtë krim të llahtarshëm "fajtori" Aziz Kelmendi nuk mund të dënohej, ngase "bëri vetëvrasje", por u dënua me burg të rëndë afatgjatë, prej 7 - 15 dhe 20 vjet, 8 ushtarë shqiptarë, të cilët, gjoja kishin qenë shtytës dhe ndihmës të vrasësit. Kuptohet, në këtë masakër, që iu atribua ushtarit të pafajshëm shqiptar, të gjitha mjetet e informimit të Serbisë, me muaj të tërë bënë një propagandë të tillë, nga e cila dilte qartë se shumica dërrmuese e shqiptarëve janë kriminelë dhe armiq të përbetuar të sistemit dhe të popujve të Jugosllavisë. Në bazë të kësaj propagande që nxishte urrejtjen shoviniste ndaj një kombi të tërë dhe ndaj ushtarëve shqiptarë që, sipas të dhënave jozyrtare, përbënin rreth 30 për qind të ushtarëve të rekrutuar në armatën jugosllave, filloi fushata masive e montimeve të proceseve penale kundër ushtarëve shqiptarë. Ushtarët e pambrojtur shqiptarë, shumica e të cilëve posa kishin mbushur 18 vjet, i mbyllnin në qeli dhe në lokale të tjera të izoluar, duke ushtruar presione psikike dhe keqtrajtime fizike, duke mos u dhënë ushqim dhe ujë me ditë të tëra, i detyronin që të pranonin se gjoja kanë formuar grupe të ndryshme marksiste - leniniste, se kanë përgatitur plane që të helmojnë ushtarët e kombeve të tjera, madje se kanë përgatitur plane që të sulmojnë rojat e depove të armëve, të marrin armët, të vrasin ushtarët e oficerët dhe me armët e plaçkitura të shkojnë në Kosovë dhe të organizojnë kryengritjen e shqiptarëve të Kosovës kundër Jugosllavisë.

Kësisoj, edhe nga shikimi i përciptë, jo vetëm nga penalistët, i aktgjykimeve të gjyqeve ushtarake, shihet qartë se ushtarët e rinj shqiptarë u dënuan me dënime drakoniane me 5, 15 e 20 vjet burg në gjykimet e montuara, në bazë të dëshmimeve të paverifikuara, të imponuara dhe të rreme. Gjykime të këtilla penale politike u organizuan në të gjitha gjyqet ushtarake të Jugosllavisë, në gjyqet ushtarake të Lubjanës, të Zagrebit, të Sarajevës, të Beogradit, të Nishit, të Titogradit (Podgoricës së sotme) dhe të Shkupit.

Krahas këtyre gjykimeve masive politike, që u montuan ng. gjyqet ushtarake, 63 ushtarë shqiptarë u kthyen në shtëpi të vrarë nga armata jugosllave, me arsyetim të njëjtë : bëri vetëvrasje.

Gjykime të këtilla të montuara politike nga gjyqet e rregullta dhe ato ushtarake kundër shqiptarëve, sidomos kundër inteligjencies së saj, disi në përmasa më të vogla, pati që nga mbarimi i Luftës së Dytë Botërore. Vlen të përmendet procesi i Prizrenit, që organet e sigurimit shtetëror e inskenuan në korrik të vitit 1956, me këtë rast u dënua 9 veta me burg prej 2 - 12 vjet. Të dënuar ishin gazetarët, sekretarët e partive dhe punëtorë aktivistë, të cilët në mënyra të ndryshme, u përpoqën të realizonin respektimin e lirive dhe të të drejtave individuale e kombëtare të shqiptarëve.

Grup tjetër i madh i të dënuarve politikë ishte ai i viteve 1963 dhe 1965. Në vazhden e kësaj dhune, që ushtrohej nga policia, prokuroria dhe gjyqet, veçmas duhet përmendur grupi i më se 40 të rinjve shqiptarë që u dënua për organizimin dhe për pjesëmarrjen në demonstratat e vjeshtës së vitit 1968, ku u kërkua avancimi i statusit politik të Kosovës në Federatën Jugosllave, hapja e Universitetit në Prishtinë, e drejta

e përdorimit të flamurit shqiptar dhe kërkesa të ngjashme, kërkesa këto që ndërkohe u realizuan. Mirëpo, ndjekjet masive të mijërave shqiptarëve, me anë të proceseve penale politike, u ndërmorën prej marsit të vitit 1981, ku si pretekst u shfrytëzuan demonstratat paqësore e demokratike të shqiptarëve, sidomos të rinisë studentore të Universitetit të Prishtinës. Edhe pse kërkesat që u shtruan në këto demonstrata ishin të drejta dhe legjitime, ato nga qarqet zyrtare u shpallën kundërrevolucionare, ngaqë ishin në kundërshtim të drejtpërdrejtë me politikën hegjemoniste serbomadhe, e cila pikërisht në këtë periudhë, përgatitej të ndërmerre hapa vendimtarë për shembjen definitive të autonomisë së Kosovës të përcaktuar në Kushtetutën e vitit 1974.

Kjo fushatë, por edhe strategjia zyrtare antishqiptare e Jugosllavisë, del në pah edhe më tepër nëse analizohen dënimet shumë të rënda që u janë dhënë. Sipas një studimi, del se mesatarja e dënimeve me burg, që u janë shqiptuar të rinjve shqiptarë për vepra penale politike nga ana e gjyqeve të rregullta dhe atyre ushtarake, ishte 7,1 vjet. Nëse këtë mesatare të dënimeve e shumëzojmë me 3 348 veta që u dënuan, del se vetëm në periudhën e përmendur dhjetëvjeçare (1981-1990), ndaj shqiptarëve u shqiptuan rreth 23 760 vite burg. Nëse këtij numri i shtojmë edhe rreth 1 232 vite burg që u janë dhënë më se 10 000 shqiptarëve në procedurën kundravajtëse, del se gjatë kësaj periudhe, për vepra penale politike dhe kundravajtje politike janë shqiptuar gjithsej rreth 24 992 vite burg.

Mosha mesatare e të dënuarve politikë nga gjyqet e rregullta ishte 26,4 vjet, ndërsa e të dënuarve politikë nga gjyqet ushtarake ishte 21,2 vjet.

Gjykime politike kundër shqiptarëve, me pretekste të njëjta ose disi të tjera, vazhduan edhe në Jugosllavinë e shpërbërë. Kështu, me pretekst se një grup shqiptarësh është furnizuar me armë (edhe pse pothuaj çdo serb dhe malazez në Kosovë shteti i Serbisë e ka armatosur), në vitin 1992 u organizuan gjyqet në Prizren dhe në Prishtinë dhe iu shqiptuan dënime me afate të gjata burgimi. Kështu edhe tani në burgjet e Serbisë gjenden 37 shqiptarë të burgosur politikë.

Lidhur me këtë, vlen të përmendet se në këto dy vitet e fundit regjimi i Serbisë për çdo ditë me dhjetëra shqiptarë i ndjek dhe i ndëshkon, kinse për vepra të kundravajtjeve që kanë kryer. Si kundravajtje ky regjim diktatorial trajton edhe mbajtjen e mësimit në objektet private, ngase nxënësit dhe arsimtarët shqiptarë janë përzënë me dhunë nga shkollat e tyre. Madje si vepër kundravajtjeje regjimi i Serbisë konsideron edhe kërkesat e shqiptarëve për t'u kthyer objektet e tyre shkollore. I tillë ishte edhe rasti i rektorit të Universitetit të Prishtinës, i cili për këto kërkesa u dënua për kundravajtje nga gjyqi i Prishtinës, i përbërë vetëm nga gjyqtarë serbë, me 60 ditë burg.

Krahas këtyre ndjekjeve penale - politike të mijëra shqiptarëve dhe dënimeve mesjetare që iu shqiptuan dhe që i-hoqën të rinjtë shqiptarë të pafajshëm, këtu duhen përvijuar edhe keqtrajtimet dhe torturat shtazore që u zbatuan gjatë fazës së hetuesisë, gjatë vuajtjes së dënimeve me burg apo keqtrajtimit e tjera policore.

Arsenali i terrorit shtetëror dhe shkeljet flagrante të lirive dhe të të drejtave individuale e kombëtare të shqiptarëve nga regjimi i Serbisë, nën maskën e ligjit dhe të shtetit juridik, ishte i pashtershëm. Kështu, me pretekst se paraqesin rrezik për rendin publik, mjaft intelektualë shqiptarë të fushave të ndryshme, arsimtarë të shkollave dhe të Universitetit të Prishtinës, gazetarë, mjekë, ekonomistë, punëtorë publikë dhe udhëheqës të organizatave ekonomike, iu nënshtuan "izolimit". Në mars dhe në

prill të vitit 1989, duke përdorur metodat staliniane, Serbia zbatoi ndaj 237 personave të kësaj shtrese masën e njohur në popull me emërtimin "izolim". Kjo masë ishte në realitet metodë diktatoriale e privimit të qytetarëve shqiptarë nga liria pa bazë ligjore dhe pa kurrfarë procedure gjyqësore. Ajo u fut me urdhrin e qarqeve më të larta politike e shtetërore të Serbisë, kurse e zbatuan organet e policisë serbe. Kjo masë ishte në kundërshtim të drejtpërdrejtë me nenin 9 të Deklaratës së përgjithshme mbi të drejtat e njeriut, në të cilën parashihet shprehimisht se "Askush nuk mund t'i ekspozohet privimit arbitrar të lirisë, burgosjes apo internimit".

Edhe pse kjo masë famëkeqe e izolimit mund të zbatohej në Kosovë, numri më i madh i të izoluarve u dërgua në burgjet e Serbisë - në Leskovc, në Vranjë, në Shabac dhe në burgun qendror të Beogradit. Që në hyrje të këtyre burgjeve dhe gjatë gjithë kohëzgjatjes së kësaj mase, shqiptarët e burgosur iu ekspozuan keqtrajttimeve të rënda fizike dhe psikike, madje gjer në humbje të ndjenjave dhe nuk iu lejuan kurrfarë kontakti me familjet dhe avokatët e tyre.

Në suaza të terrorit permanent të policisë serbe, ndaj shqiptarëve, vetëm gjatë periudhës së përmendur dhjetëvjeçare, u përcollën, u mbikëqyrën, u bastisën, u keqtrajtuat e u thirrën në të ashtuquajturat biseda informative, ose u trajtuat në ndonjë mënyrë tjetër rreth 700 000 shqiptarë të Kosovës. Edhe kjo tregon qartë shkallën e lartë të urrejtjes së një sistemi totalitar ndaj pjesëtarëve të kombit shqiptar.

Meqë organizimi dhe inskenimi masiv i proceseve penale politike kundër shqiptarëve, në vitet 1989 dhe 1990, ishte shumë kompromentues për regjimin e Serbisë dhe të Jugosllavisë dhe meqë kjo periudhë karakterizohet nga lëvizjet e gjera demokratike që u zhvilluan në shtetet e Lindjes për të përmbysur sistemet diktatoriale komuniste, e cila ndër shqiptarët e Kosovës pati filluar qysh në mars të vitit 1981, qarqet politike dhe ato shtetërore të Serbisë zgjodhën një metodë tjetër, por më të sprovuar të ushtrimit masiv të dhunës, të terrorit dhe të gjenocidit ndaj shqiptarëve të Kosovës. Rrjedhimisht, kur me vrullin më të madh politika hegjemoniste dhe shoviniste e qarqeve serbomëdha u vërsul mbi Kosovën, me qëllim që të shembte në tërësi autonominë e saj dhe të shqiptarëve, në demonstratat e qeta gjithëpopullore të viteve 89 dhe 90, shtresat e ndryshme të kombit shqiptar u ngritën për të mbrojtur autonominë dhe njëherazi për të siguruar statusin e saj politik. E gjendur në këto kundërshtime të rrepta, ndërmjet aspiratave të saj gllabëruese ndaj Kosovës, në njërën anë, dhe kërkesave legale e legjitime të shqiptarëve për demokratizim e avancim të Kosovës në Republikë sovranë, në anën tjetër, Serbia filloi terrorin masiv të paparë për kohën në të cilën i ndërmoi këto masa. Vetëm gjatë këtyre dy viteve nga policia dhe ushtria serbe e jugosllave u vranë me armë zjarri 79 shqiptarë. Shumë prej tyre u vranë pas shpine me municion të ndaluar (me plumba dum - dum). Ndërsa prej vitit 1981 - 1992 u vranë gjithsej 183 shqiptarë, prej të cilëve 16 të mitur dhe fëmijë. Përpos këtyre të vranëve, nga radhët e shqiptarëve civilë, siç cekëm më sipër, edhe 63 ushtarë shqiptarë u kthyen në shtëpi në arkivole hermetikisht të mbyllura, të gjitha me arsyetim të njëjtë - kanë bërë vetëvrasje. Vetëm gjatë vitit 1990 me armë zjarri u plagosën 212 veta, ndërsa prej vitit 1981 - 1990 u plagosën me armë zjarri 616 shqiptarë, prej të cilëve 49 të mitur e fëmijë. Numri më i madh i të plagosurve nuk guxuan të mjekohen në spitale, ngaqë policia serbe i arrestonte.

320 Vrasjet dhe plagosjet u bënë duke shtënë me armë zjarri në turmë qytetarësh në demonstrata të qeta. Madje, për të futur frikën dhe terrorin më të madh, në disa

raste policia dhe ushtria serbe shtinë me armë papandehur ndaj shqiptarëve, që ishin duke kryer punët e përditshme në arë, në punëtori ose edhe në oborr të shkollës, siç ishte, p.sh., rasti i Malishevës, i Podujevës, i rrethinës së Pejës etj., ku policia serbe dhe ushtria qëllonte me armë mbi shqiptarët pa kurrfarë provokimi në oborrrin e shkollës, në arë dhe në trotuarë, ose para punëtorisë.

Të gjitha këto procese penale politike ndaj shqiptarëve, shkalla e lartë e dënimeve, vrasjet, plagosjet, helmimet, torturat, keqtrajtimet e ndryshme dhe masa e izolimit, që u ndërmorën nga ana e regjimit të Serbisë e të Jugosllavisë, në esencë janë shkelje flagrante të lirive dhe të të drejtave themelore individuale e kombëtare të shqiptarëve dhe shkelje e vrazhdë e vullnetit politik të popullit shqiptar në Kosovë. Këto akte të dhunës së regjimit të Serbisë, që u ndërmorën kundër shqiptarëve, kanë të gjitha elementet e krimit të gjenocidit, të përcaktuar në Konventën mbi parandalimin e krimit të gjenocidit, e miratuar nga Kuvendi i përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara në vitin 1951, të cilën e ratifikoi edhe Jugosllavia e pas Luftës së Dytë Botërore. Rrjedhimisht, në nenin 2 të kësaj Konvente, në mes të tjerash, si krim i gjenocidit konsiderohet : "a) vrasja e anëtarit të grupit, b) shkaktimi i lëndimeve të rënda fizike dhe psikike anëtarëve të grupit, c) imponimi me dashje grupit, kushte të papërshtatshme për jetë me qëllim të zhdukjes së tij të plotë apo të pjesërishtme".

Ky terror dhe gjenocid i politikës zyrtare të regjimit të Serbisë ka për qëllim mbylljen e çdo perspektive dhe, siç quhet tani, me një eufemizëm, pastrimin etnik të Kosovës nga shqiptarët. Kësaj, si shkak dhe pasojë e këtij mozaiku të terrorit dhe gjenocidit që u ushtrua nga regjimi i Serbisë që nga Lufta e Dytë Botërore e këndej, e veçmas që nga viti 1981, u detyruan të shpërngulen nga Kosova rreth 500 000 shqiptarë të moshës më vitale, kryesisht në shtetet e Evropës Perëndimore. Kjo shpërngulje masive e popullit shqiptar, me të gjitha traumat personale, familjare dhe ato kombëtare imanente për këto dukuri, i ka fituar të gjitha atributet e një eksodi. Dhuna shtetërore e sipërpërmendur dhe ky eksod masiv, tani ka filluar me të madhe të zgjojë ndërgjegjen e popujve të Evropës Perëndimore dhe të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, t'i bindë ata se më në fund duhet përkrahur e duhet ndihmuar populli shqiptar i Kosovës, që është duke vuajtur nën thundrën e okupatorit serb.

Ky terror i përhershëm dhe sistematik i organizuar nga qarqet më të larta politike e shtetërore të regjimit të Serbisë dhe të Jugosllavisë, në trugun e gjysmës së kombit shqiptar jashtë shtetit amë, i shkaktoi atij dëme të konsiderueshme dhe ngecje në zhvillimin e tij në të gjitha fushat e jetës. Mirëpo, falë qëndresës heroike dhe vitalitetit të shqiptarëve, deri më tani okupatori nuk ka arritur të realizojë qëllimet e veta. Përkundrazi, këto masa kontribuan që të ngrihet shkalla e kompaktësisë dhe e homogjenizimit kombëtar. Në vazhdim e rezistencës gjithëpopullore ndaj okupatorit dhe synimeve gjithëherë aktuale për çlirimin kombëtar, si dhe duke u mbështetur në një pragmatizëm politik real të kohës, deputetët shqiptarë të Kuvendit të Kosovës, më 2 korrik 1990, nxorën deklaratën me të cilën Kosovën e shpallën njësi federale të barabartë me njësitë e tjera federale të Jugosllavisë. Gjithashtu më 7 shtator të të njëjtit vit (1990), në Kaçanik u shpall Kushtetuta e Republikës së Kosovës. Një vit në vonë, në vjeshtën e vitit 1991 Kuvendi i Kosovës bëri referendumin, në të cilin shumica absolute e popullsisë së Kosovës u deklarua për Kosovën shtet sovran dhe të pavarur.

